

Utbildningsinspektion i Solskiftesskolan, grundskola 4-9 och obligatorisk särskola

Inledning

Skolinspektionen (tidigare Skolverket) har granskat verksamheten i Österåkers kommun och besökt Solskiftesskolan den 11-13 mars 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktar mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolinspektionen vilket framgår av beslutet. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Solskiftesskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna från Skolinspektionens nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Solskiftesskolan intervjuades skolledning, lärare, elevvårdspersonal, elever och föräldrar till elever. Inspektörerna gjorde lektionsbesök i grundskolans årskurs 4-9 och i obligatoriska särskolan. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i skolan utgör underlag för bedömningen.

Beskrivning av skolan

Solskiftesskolan	Antal elever
Grundskola	330
Obligatorisk särskola	45

Källa: Skolans egna uppgifter

Solskiftesskolan ligger i Österåkers kommun två kilometer från Åkersberga centrum. I Solskiftesskolan finns grundskola årskurs 4-9 och obligatorisk särskola innehållande både träningsskola och grundsärskola. Enstaka elever går i gymnasiesärskola. I skolan finns vidare två särskilda undervisningsgrupper för elever i grundskolan.

Helhetsbedömning

Solskiftesskolans kunskapsresultat bedöms behöva förbättras då mer än en femtedel av skolans elever inte fick fullständiga betyg år 2007 och en fjärdedel av skolans elever i årskurs 5 inte bedömdes uppnå målen för det nationella ämnesprovet i matematik. De enskilda elevernas kunskapsutveckling följs dock upp på ett förtjänstfullt sätt, bland annat med hjälp av de så kallade kunskapspärmarna.

I undervisningen finns stora skillnader i hur lärare utför sitt uppdrag i förhållande till styrdokumentens krav. Flera lärare ger elever inflytande över val av arbetssätt och innehåll. Alltför många motsatta exempel ges dock också. I skolan bedrivs vidare undervisning som ger elever goda möjligheter till att nå förståelse och förtrogenhet i ämnena. I enlighet med läroplanens mål att sträva mot innehåller dessa lektioner inslag av problemlösning, reflektion, diskussion med mera. Dock förekommer även undervisning där lärare ägnar mycket lektionstid åt faktacentrerad undervisning och låter eleverna svara på uppgifter av repetitiv karaktär. Skolan och rektorn bör ta ett större ansvar för att läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot utgör grunden för hur undervisningen planeras.

Solskiftesskolan har väl inarbetade rutiner för att identifiera och ge särskilt stöd till de elever som är i behov av detta. Eleverna ger uttryck för att skolan är lugn och trivsam. Dock bör skolan förbättra sitt värdegrundsarbete genom att både stärka det etiska perspektivet i undervisningen och arbetet med att påverka eleverna att omfatta vårt samhälles grundläggande värderingar.

Vad gäller skolans arbete med att tillgodose elevernas tillgång till utbildning finns enligt inspektörernas bedömning mycket som måste åtgärdas. Skolan uppvisar brister gällande naturorienterande ämnen, språkval, hem- och konsumentkunskap och elevens val. Inspektörernas observationer och nationell statistik visar också att skolan bör arbeta för att eleverna i högre grad än idag ges tillgång till lärare som har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

Vid inspektörernas intervjuer framkommer många positiva synpunkter gällande rektorns ledarskap i skolan. Det är dock inspektörernas bedömning att rektorn måste ta ett större ansvar för att såväl följa upp skolans resultat i förhållande till nationella mål som för att styrdokumentens mål att sträva mot genomsyrar undervisningen i alla ämnen.

När det gäller skolans kvalitetsarbete bedömer inspektörerna att detta behöver göras på ett mer systematiskt och tydligt sätt och att kunskapsresultaten måste ges större utrymme i detta sammanhang. Slutligen behöver skolans i kvalitetsredovisning utvecklas på ett flertal punkter.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Utvecklingssamtal genomförs inte i särskolan enlighet med förordningen (7 kap. 1 § särskoleförordningen).
- Skolan följer inte de regler som gäller för betygssättning inom särskolan (7 kap. 3 § särskoleförordningen).
- De skriftliga omdömen som upprättas för elever som i slutet av nionde skolåret saknar betyg i ett ämne eller ämnesblock, uppfyller inte förordningens krav (7 kap. 9 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen och 5 kap. 1 § särskoleförordningen).
- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan. (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling samt 2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med likabehandlingsplanen).
- Elevens val erbjuds inte i enlighet med förordningen (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).
- Alla elever ges inte möjlighet att välja engelska eller svenska som alternativ till moderna språk inom ramen för språkvalet (2 kap. 18 § grundskoleförordningen).
- Eleverna ges inte möjlighet att nå de nationella målen för naturorienterande ämnen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Hem- och konsumentkunskap anordnas inte så att eleverna ges möjlighet att nå de nationella målen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 och 9 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1 och 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp fattas inte i enlighet med förordningen (5 kap. 5 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte förordningens krav (3, 3 a §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Skolans kunskapsresultat bör förbättras.
- Skolans arbete med individuella utvecklingsplaner bör förbättras.

4 (19)

- Skolan bör i högre grad samverka med andra skolor kring grunderna för bedömning och betygssättning.
- Undervisningen bör i högre grad utgå från läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot så att alla elever ges större möjligheter till bland annat diskussioner, problemlösning och kritiskt tänkande.
- Elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt eget lärande bör förbättras.
- Skolans värdegrundsarbete bör förbättras.
- Skolan bör vidta åtgärder så att elever får tillgång till lärare som har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.
- Rektorns pedagogiska ledarskap bör utvecklas.
- Skolans kvalitetsarbete bör förbättras.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Nedan visas statistik för de nationella ämnesproven i årskurs 5.

Tabell 1. Nationella ämnesprov för årskurs 5. Tabellen anger andelen elever (%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i ämnesproven i Solskiftesskolan.

Ämne	År 2006	År 2007
Svenska	89	86
Engelska	88	94
Matematik	87%	75

Källa: skolans egna uppgifter

Nedan visas avgångselevernans betygsresultat från år 2007

Tabell 2. Sammanställning av resultat för åk 9 i Solskiftesskolan jämfört med samtliga skolor i Österåkers kommun samt i riket år 2006 och 2007, enligt statistik från Skolverket.

	Solskiftesskolan		Österåkers kommun		Riket	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Andel (i procent) med fullständigt slutbetyg	80,5	79,4	79,0	77,6	76,0	76,1
Andel (i procent) behöriga till nationellt program	98,9	97,1	92,8	93,8	89,5	89,1
Meritvärde ¹	213,3	205,7	209,8	209,4	206,8	207,3

Kommentar:

De nationella ämnesproven i årskurs 5 används bland annat för att ge stöd i arbetet med att bedöma om eleverna uppnått de prövade målen i svenska, matematik och engelska. Ur tabell 1 ovan framgår att endast 75 procent av eleverna bedömdes nå ämnesprovets mål i matematik, något som uppmärksammats och diskuterats i skolan. Vid inspektionsbesöket presenterades inspektörerna en sammanställning av skolans totala måluppfyllelse gentemot kursplanernas mål att uppnå i samtliga ämnen i årskurs 5. Då denna sammanställning innehåller tveksamma uppgifter och det inte gått att få dess riktighet bekräftad, har inspektörerna valt att bortse från den i sin bedömning av skolans samlade resultat.

De betyg som sätts i slutet av årskurs 9 anger i vilken grad eleverna har uppnått de mål som uttrycks i kursplanerna för olika ämnen. Genomsnittliga betygsresultat för Solskiftesskolan redovisas i tabell 2 ovan. Av tabellen framgår att betygsresultaten är

¹ Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

2007 vid Solskiftesskolan är i paritet med riksgenomsnittet avseende såväl andel elever med fullständigt slutbetyg som meritvärde. Det bör dock noteras att drygt 22 procent av skolans elever inte får fullständiga betyg. Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program är större än motsvarande resultat i kommunen och i riket.

Inspektörerna har även observerat hur betygen fördelas mellan pojkar och flickor. Jämförelsen visar att flickornas och pojkarnas meritvärde år 2007 i stort sett är lika. Dock framkommer ur denna observation att det nästan uteslutande är pojkar som inte får fullständiga betyg i Solskiftesskolan. Detta har inte uppmärksamats inom skolan.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna fortlöpande följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning av kunskapsresultaten:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer sammantaget att området *Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat* är av god kvalitet. Bedömningen grundar sig på att lärarnas uppföljning av kunskapsresultaten i alla ämnen sker systematiskt, framför allt med stöd av skolans så kallade kunskapspärmar som används både inom den obligatoriska sarskolan och grundskolan. I Solskiftesskolans kunskapspärmar dokumenteras de enskilda elevernas kunskaper i förhållande till skolans lokala konkretiseringar av kursplanernas mål i alla ämnen. De mål som bedöms ha uppnåtts markeras i pärmarna. Pärmarna används sedan under utvecklingssamtalen för att belysa elevernas kunskapsutveckling i förhållande till nationella mål. Vid intervjuer med föräldrar och elever framkommer att dessa är nöjda med den information som ges under utvecklingssamtalen och de menar att samtalen ger en god bild av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de mål som ska uppnås. Inspektörerna noterar dock att

lärarna använder kunskapspärmarna på något olika sätt och i olika omfattning.

Vidare framkommer i intervjuer med lärarna att dessa enskilt och inom arbetslag och ämnesgrupperingar använder tidigare erfarenheter och resultat för att ompröva och utveckla sin undervisning.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Utvecklingssamtal

Enligt särskoleförordningen ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare minst en gång varje termin samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. I den obligatoriska särskolan i Solskiftesskolan får eleverna välja om de vill delta i utvecklingssamtalet eller inte. Enligt skolans lärare väljer omkring hälften av särskolans elever att inte delta. Inspektörerna bedömer att det strider mot förordningens krav att elever uppmanas att göra ett sådant val. Utgångspunkten för ett utvecklingssamtal är att eleverna närvarar och deltar i samtalet utifrån sin förmåga. Detta måste skolan åtgärda.

Individuell utvecklingsplan

Enligt grundskoleförordningen ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje elev vid utvecklingssamtalet. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets "Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner". Inspektörerna har tagit del av några exempel på individuella utvecklingsplaner från både grundskolan och särskolan. Planerna har få eller otydliga hänvisningar till vilka insatser skolan ska göra för att eleven ska utvecklas i riktning mot de nationella målen. Inspektörerna bedömer därmed att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna bör förbättras.

1.3 Bedömning och betygssättning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning,
- om lärarna vid bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygsriterierna,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betyg sätts enligt författningarnas krav,
- om betygs katalog förs enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Bedömning och betygssättning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

För utvärdering och uppföljning av de enskilda elevernas kunskapsutveckling i svenska, engelska och matematik används nationella ämnesprov i årskurserna 5 och 9. Uppföljning och utvärdering i övriga ämnen görs i samband med att individuella utvecklingsplaner upprättas. Som tidigare nämnts har skolan gjort gemensamma lokala konkretiseringar av de nationella målen i de så kallade kunskapspärmar, vilka används som underlag för utvecklingssamtalen. Inspektionen visar även att lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper. Dock finns områden där inspektörerna bedömer att författningarnas krav inte eller bara delvis uppfylls. Inspektörerna ser allvarligt på att betyg inte sätts enligt förordningarnas krav i grundskolan. Sammantaget bedömer därför inspektörerna att området *Bedömning och betygssättning* är av mindre god kvalitet.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Utgångspunkt vid bedömning och betygssättning

Bedömnings- och betygsdiskussioner samt konferenser hålls på Solskiftesskolan i olika ämnen. För att öka likvärdigheten i bedömningarna hjälps lärarna i årskurs 9 åt att rätta de nationella ämnesproven. Av samtal med lärare och skolledning framgår dock att bedömnings- och betygsdiskussioner inte förs mellan olika skolor i Österåker. Viss uppföljning har skett där resultat från diagnostiska prov på gymnasiet för elever som nyligen lämnat Solskiftesskolan studerats. Skolan vidtar dock inga andra åtgärder för att jämföra och kvalitetssäkra betyg, skolor emellan. Inspektörerna bedömer att skolan i högre grad bör samverka med andra skolor kring grunderna för betygssättning och bedömning.

Betygssättning enligt författningarnas krav

Enligt särskoleförordningen ska betyg sättas varje termin från och med årskurs 8 till och med årskurs 10 i förekommande fall, eller när ett ämne har avslutats. Detta under förutsättning att en elev i grundskolan eller elevens vårdnadshavare begär det. I Solskiftesskolan sätts endast betyg när eleverna avslutar grundskolan i årskurs 9 eller 10. Alla elever får då betyg utan att eleven eller elevens vårdnadshavare tillfrågas. Detta är enligt inspektörernas bedömning inte förenligt med särskoleförordningens krav och måste åtgärdas av skolan.

Enligt grundskoleförordningen ska ett skriftligt omdöme ges om en elev inte når upp till de mål i ett ämne som enligt kursplanen ska ha uppnåtts i slutet av det nionde skolåret. Av omdömet ska elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket framgå. Dessutom kan de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Inspektörerna har tagit del av skriftliga omdömen från Solskiftesskolan. Dessa beskriver inte

elevens kunskapsutveckling utan talar endast om vad eleven inte gjort. Inspektörerna bedömer därmed att skolans skriftliga omdömen inte uppfyller förordningens krav. Detta måste skolan åtgärda.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektionen visar att Solskiftesskolans elever ges möjlighet till inflytande över skolans verksamhet i stort, främst genom klassråd och elevråd. Eleverna får därigenom kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. I undervisningen finns dock stora skillnader i hur lärare utför sitt uppdrag i förhållande till styrdokumentens anvisningar, något som beskrivs nedan. Inspektörernas samlade bedömning blir därför att området Genomförande av utbildningen är av mindre god kvalitet. Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns.

Läroplan/kursplaner anger inriktningen för undervisningen

Av läroplanen framgår bl.a. att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera

och pröva antaganden och lösa problem, samt reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden.

Lektionsbesök och intervjuer visar att det finns stora skillnader mellan lärare vad gäller genomförande av lektioner som ger eleverna möjligheter att inhämta kunskaper i olika former; fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. I inspektionen framkommer att många lektioner, inom såväl den obligatoriska särskolan som grundskolan, är faktacentrerade och i hög grad innehåller uppgifter av reproducerande och repetitiv karaktär. Inspektionen visar att eleverna upplever att undervisningen många gånger är ensidig och inte ger utrymme för utmaningar eller tillfälle för eleverna att reflektera över vad de lärt sig.

Inspektörerna bedömer att undervisningen i såväl den obligatoriska särskolan som grundskolan i högre grad bör utgå från läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot så att alla elever ges större möjligheter till bland annat diskussioner, problemlösning och kritiskt tänkande. Betydelsen av att utgå från målen att sträva mot i undervisningen bör tydliggöras i skolan.

Inflytande och ansvarstagande för egna lärandet

I läroplanen uttrycks att eleverna ska få reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Inspektörerna har noterat tydliga skillnader mellan skolans lärare vad gäller elevernas möjligheter att välja arbetssätt och delta i planeringen av undervisningen. Några lärare diskuterar kontinuerligt val av arbetssätt och undervisningens innehåll med eleverna och ger dem möjligheter att bidra med synpunkter och förslag, medan flertalet lärare företrädesvis utgår från sin egen planering alternativt strikt följer den arbetsgång som anges i olika läromedel. Flertalet av de elever som inspektörerna möter i inspektionen uppger att det är lärarna som till största delen bestämmer undervisningens innehåll och utformning. Även flera av skolans lärare uppfattar att lärarna agerar olika i detta avseende. Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan bör förbättra elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt eget lärande.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid utarbetas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

I Solskiftesskolan finns en speciallärare knuten till varje arbetslag. I flera fall anpassas undervisningen till elevernas olika behov och förutsättningar genom att eleverna får möjligheter att t.ex. arbeta i långsammare takt i mindre grupper med stöd av en speciallärare. Dessa grupper är inte statiska utan sätts samman och löses upp utifrån elevernas aktuella behov. Exempel ges också på olika former av stöd inom klassens ram. I Solskiftesskolan finns rutiner för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd, till exempel genom olika diagnoser som görs i klasserna och regelbundna klasskonferenser där elevers behov av stöd diskuteras. Sammantaget leder detta till att skolans arbete under rubriken *Anpassning av verksamheten till elevernas behov* av inspektörerna bedöms vara av god kvalitet. Dock bedöms inte skolans arbete med åtgärdsprogram motsvara förordningarnas krav.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Åtgärdsprogram

Enligt grund- och särskoleförordningen ska rektorn se till att en utredning inleds, om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. I grundskolan i Solskiftesskolan upprättas inte åtgärdsprogram för alla elever som har behov av särskilt stöd. I vissa ämnen utfärdas endast en så kallad IG-varning när elever inte bedöms uppnå målen för ämnet. Det vill säga att hemmet underrättas om att en elev riskerar att inte få betyg i ett ämne. Enligt rektorn beror detta på att dessa elever inte bedöms vara i behov utav särskilt stöd. Enligt grundskoleförordningen ska en elev ges stödundervisning om det befaras att eleven i uppnår kursplanernas mål. Därmed måste ett åtgärdsprogram upprättas. I den obligatoriska särskolan upprättas inte åtgärdsprogram med undantag av någon enstaka lärare. Inspektörerna bedömer att grundskolans och den obligatoriska särskolans arbete i dessa fall inte uppfyller författningarnas krav och att skolan därför måste vidta åtgärder.

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,

12 (19)

- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med författningarna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Enligt inspektörernas observationer och uppgifter från elever, skolledning och lärare är Solskiftesskolan en skola där elever vanligen bemöter varandra med respekt och där arbetsro, lugn och trygghet överlag råder. Vidare visar inspektionen att det finns tydliga rutiner för vad som ska göras om kränkningar inträffar. Skolans arbete som helhet under denna rubrik bedöms av inspektörerna vara av god kvalitet, även om det finns områden som bör förbättras.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Värdegrundsarbete

Skolan ska enligt läroplanen främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Det ska finnas ett etiskt perspektiv i undervisningen. I inspektionen framkommer emellertid att det saknas ett enhetligt förhållningssätt bland personalen i denna fråga. Vissa lärare tar upp frågor om normer och värden i sin dagliga undervisning. Flera andra lärare låter sådana frågor komma i skymundan. Trots att de flesta intervjuade uppfattar skolan som trygg och trivsamt, är det enligt inspektörernas bedömning angeläget att värdegrundsarbetet fördjupas och att ett gemensamt förhållningssätt avseende normer och värden arbetas fram. Inspektörerna vill framhålla vikten av att värdegrundsarbetet genomsyrar all undervisning och bedömer att skolans värdegrundsarbete bör förbättras. I detta sammanhang bör också framhållas att skolan för närvarande arbetar med att ta fram ett slags lokal kursplan för undervisning om frågor kring normer och värden.

Likabehandling

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska det finnas en likabehandlingsplan för varje verksamhet. Likabehandlingsplanen ska utgå från en aktuell kartläggning av den egna verksamheten, åtgärder ska redovisas och den ska ses över och följas upp varje år. Enligt en särskild förordning omfattar skyldigheten också att planen ska arbetas fram, följas upp och ses över under medverkan av elever. Inspektörerna har tagit del av Solskiftesskolans likabehandlingsplan. Denna uppfyller dock inte de krav som författningarna

ställer. Rektorns ansvar måste framgå ur planen. Planen behandlar uteslutande mobbning och kränkningar. En likabehandlingsplan måste innehålla ett vidare perspektiv där även skolans arbete för att människor ska behandla lika, oavsett ras, religion, sexuell läggning med mera, behandlas. En aktuell kartläggning av verksamhetens behov och redovisning av åtgärder utifrån denna kartläggning bör också tydligare ligga till grund för planen. Inspektörerna noterar även att det i planen anges att årskurs 4-9 i förebyggande syfte ska arbeta med Livskunskap under lektioner. Inspektionen visar dock att långtifrån alla lärare tillämpar detta.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området *Tillgång till utbildning*:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
X			

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området *Tillgång till utbildning* inte är av godtagbar kvalitet då det finns brister gällande hur skolan erbjuder naturorienterande ämnen, hem- och konsumentkunskap, elevens val och språkval.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Garanterad undervisningstid

I intervjuer uppger elever i årskurs 5 att de inte fått tillräcklig undervisning i de naturorienterande ämnena. Dessa uppgifter bekräftas av lärare som anser sig ha för lite materiella resurser i form av laborationsmaterial och dylikt för att bedriva en sådan undervisning att eleverna kan uppnå kursplanernas mål för de naturorienterande ämnena. Enligt skollagen ska utbildningen inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet. Inspektörerna bedömer därför att Solskiftesskolan måste förvissa sig om att undervisningen anordnas på ett sådant sätt att eleverna kan uppnå målen för de naturorienterande ämnena.

I grundskolans kursplaner finns mål som eleverna ska uppnå i de olika ämnena innan de slutar årskurs 5. I Solskiftesskolan erbjuds eleverna inte någon undervisning i ämnet hem- och konsumentkunskap innan de avslutar årskurs 5. De ges således, enligt inspektörernas bedömning, inte möjlighet att nå de nationella kursplanernas mål att uppnå i årskursen. Detta måste skolan åtgärda.

Valmöjligheter

Enligt grundskoleförordningen ska eleverna som språkval erbjudas minst två av de moderna språken franska, spanska och tyska. Om eleven och elevens vårdnadshavare önskar det ska i stället för moderna språk erbjudas bland annat engelska och svenska som språkval. I Solskiftesskolan erbjuds inte språkvalen engelska och svenska i enlighet med författningarnas krav. Svenska och engelska erbjuds bara de elever som riskerar att inte nå målen i ämnena och undervisningen fungerar som ett slags stöd i ämnet. Därmed strider, enligt inspektörernas bedömning, skolans hantering av språkval mot grundskoleförordningens krav på att valet ska ske utifrån elevens och vårdnadshavarens önskan, dvs. oberoende av elevernas kunskaper i ämnet. Detta måste skolan åtgärda.

Enligt grundskoleförordningen ska eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Undervisningen ska syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Elevens val erbjuds inte i alla klasser i Solskiftesskolan. Inspektörerna bedömer att skolan inte genomför elevens val i enlighet med förordningen. Detta måste skolan åtgärda.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,

- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetens:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektionen visar att lärarna får den kompetensutveckling de behöver för att professionellt kunna utföra sina arbetsuppgifter och att rektorn genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt. Dock har skolans pedagogiska personal i lägre utsträckning än i riket i övrigt utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Detta gäller också speciallärarna i grundskolan. Området *Personalens utbildning och kompetensutveckling* bedöms därför av inspektörerna vara av mindre god kvalitet.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns.

Personalens utbildning

Inspektionen visar att förhållandevis många lärare i grundskolan inte har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Officiell statistik från Skolverket visar att andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen i Solskiftesskolan var 65 procent läsåret 06/07. Jämfört med rikets kommunala skolor (86 %) är detta en låg andel, även jämfört med den genomsnittliga siffran för Österåkers kommunala skolor (79 %) är andelen låg.

Inspektörerna noterar också att endast ett fåtal av de lärare som tjänstgör som speciallärare i grundskolan har en fullständig utbildning för ett uppdrag som speciallärare. Enligt Skolverkets officiella statistik fanns inga lärare med specialpedagogisk högskoleexamen i grundskolan i Solskiftesskolan år 2006. Enligt skolans rektor har dock två speciallärare av fem inom grundskolan sådan examen. Inspektionen visar vidare att det finns ansvariga lärare i skolans särskilda undervisningsgrupper som helt saknar pedagogisk högskoleexamen. Inspektörerna vill understryka vikten av att alla elever, och särskilt elever i behov av särskilt stöd, ges tillgång till lärare med god formell kompetens. Sammantaget bedömer inspektörerna att skolan bör vidta åtgärder så att elever får tillgång till lärare som har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,

16 (19)

- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.
- om lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg följs.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Ledningen för Solskiftesskolan består av rektorn samt ett antal utbildningsledare med ansvar för att leda arbetet i varsitt arbetslag. Dessa utbildningsledare har givits ett uttalat skolledar- och arbetsgivaransvar. Rektorn har också huvudansvaret för sarskoleverksamheten. Ansvarsfördelningen mellan rektorn och utbildningsledarna uppfattas som tydlig. Likaså upplever både de lärare och föräldrar som inspektörerna samtalar med att rektorn är väl insatt i och leder verksamheten på ett bra sätt. Inspektörerna bedömer dock att rektorn behöver ta ett större ansvar både för det pedagogiska ledarskapet på skolan och för uppföljning och utvärdering av elevernas samlade kunskapsresultat. Rektor bör också fatta beslut på ett korrekt sätt och i Solskiftesskolan fattas inte beslut om placering av elever i särskild undervisningsgrupp i enlighet med författningarna.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Rektor som pedagogisk ledare

Enligt skollagen vilar det på rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Som pedagogisk ledare i skolan har rektorn, enligt läroplanen, det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Mot bakgrund av att det finns lärare och klasser där bland annat elevernas möjligheter till inflytande över sitt eget lärande och värdegrundsarbetet inte får tillräckligt genomslag i undervisningen, bör rektorn ta ett större ansvar för det pedagogiska ledarskapet på skolan så att alla elever på ett bättre sätt ges likvärdiga förutsättningar. Rektor bör, enligt inspektörernas bedömning, ta ett större ansvar för att läroplanens mål att sträva mot ligger till grund för hur undervisningen utförs. Vidare bör rektor, enligt skollagens krav, ta ett större ansvar för att utbildningen utvecklas. Vid inspektörernas intervjuer i skolan ges tveksamma och mycket skiftande svar på frågan från lärare om vilka utvecklingsområden Solskiftesskolan arbetar med. Se vidare under avsnittet Kvalitetsarbete. Inspektörerna bedömer sammantaget att rektorn bör ta ett större ansvar för det pedagogiska ledarskapet i skolan.

Rektorns ansvar för uppföljning av skolans resultat

De nationella kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst ska ha uppnått i årskurs 5 respektive 9. Elevernas samlade resultat i samtliga ämnen i dessa årskurser utgör därmed ett viktigt underlag för en analys av skolans resultat. Som tidigare nämnts finns ingen tillförlitlig bild av elevernas samlade resultat vad gäller måluppfyllelse i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5 och skolan arbetar inte heller med systematiska uppföljningar av sådana resultat.

Det finns skillnader i flickors respektive pojkars studieresultat, då det övervägande är pojkar som erhåller ofullständiga betyg. Rektorn har dock hittills inte analyserat elevernas betygsresultat ur denna aspekt. Syftet med en regelbunden utvärdering av kunskapsresultaten på denna övergripande nivå, där bl.a. aspekten skillnader i flickors respektive pojkars resultat bör ingå, är att fokus riktas mot metodutveckling på skolnivå, dvs. skolans kvalitativa utveckling mot en bättre utbildning. Inspektörerna bedömer att skolan inte gör någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella kursplanernas mål i årskurs 5 och 9 i samtliga ämnen. Det är rektorns ansvar att ett sådant arbete sker och detta måste åtgärdas.

Rektors beslutsfattande

Vissa elever i behov av särskilt stöd får en betydande del av sin undervisning i de så kallade små grupperna, vilka enligt inspektörernas bedömning är att betraktas som särskilda undervisningsgrupper.

Enligt grundskoleförordningen ska beslut om elevs placering i särskild undervisningsgrupp fattas av styrelsen efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare. Beslut ska innefatta en fullföljdshänvisning med information om att det får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. I Solskiftesskolan sker, enligt rektor, placeringen av elever i de särskilda undervisningsgrupperna i samband med att ett beslut om anpassad studiegång fattas för eleverna vid en elevvårdskonferens. Inget separat beslut som kan överklagas fattas således inför elevens placering i en särskild undervisningsgrupp. Inspektionen visar därmed att beslut i enlighet med förordningens krav saknas, vilket måste åtgärdas.

3.4 Kvalitetsarbete**Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Såväl skolans systematiska kvalitetsarbete som skolans kvalitetsredovisning bör förbättras. Området *kvalitetsarbete* bedöms därför vara av mindre god kvalitet.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Systematiskt kvalitetsarbete

Solskiftesskolans systematiska kvalitetsarbete är till stor del uppbyggt kring arbetslagens utvärderingar som görs årligen och den undersökning av föräldrars, elevers och personals nöjdhet som också utförs en gång varje år. Ur detta underlag utvärderas skolans styrkor och förbättringsområden. Därutöver sker ingen eller endast sparsam systematisk utvärdering av verksamhetens arbete och resultat i förhållande till nationella mål. Särskilt saknar inspektörerna en regelbunden analys av skolans kunskapsresultat och framför allt konkreta förslag till förbättringsåtgärder utifrån denna analys. Vid intervjuer med skolans lärare framkommer att flertalet av dessa är osäkra på hur skolan utvärderar sin egen verksamhet och följaktligen råder stor osäkerhet också kring vilka utvecklingsområden skolan just nu arbetar med. Inspektörerna bedömer därför att skolans systematiska kvalitetsarbete bör förbättras.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet ska varje skola, varje kommunalt bedriven förskola och fritidshem årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse. Arbetet med kvalitetsredovisningen syftar också till att ge information om hur väl verksamheten lyckas med sitt uppdrag. Solskiftesskolans kvalitetsredovisning utgår ifrån en undersökning av föräldrars, elevers och personals nöjdhet i områden som exempelvis inflytande, kunskaper och färdigheter, normer och värden samt nöjd personal och personalhälsa.

Inspektörerna bedömer att Solskiftesskolans kvalitetsredovisning måste utvecklas i flera avseenden; måluppfyllelsen i fler ämnen än svenska, engelska och matematik bör analyseras och redovisas. En redovisning av uppföljning och utvärdering av skolans likabehandlingsplan ska finnas. Vidare är kvalitetsredovisningen skriven så att den svårligen kan förstås av intressenter utanför skolan, bland annat refereras ofta till ett så kallat "cockpitvärde" utan att vidare förklaringar ges. Syftet med en kvalitetsredovisning är att redovisa och bedöma skolans resultat i förhållande till nationella mål - nöjd personal och personalhälsa är dock områden som inte rymms

inom de nationella målen. Kvalitetsredovisningen pekar vidare ut utvecklingsområdet för skolan, vilket inte är samma sak som att redovisa åtgärder. Inspektörerna ställer sig slutligen tveksamma till att skolan överlåter så mycket av bedömningar av måluppfyllelse och grund för utvecklingsarbete till föräldrars, elevers och lärares nöjdhet i en enstaka enkät. – Enkäten kan, enligt inspektörernas bedömning, endast utgöra en del av ett regelbundet och systematiskt uppföljningsarbete. Sammantaget bedömer inspektörerna att kvalitetsredovisningen inte uppfyller förordningens krav.

Stockholm 2008-10-21

Lars Svensson

Bellita Torén